

عرف

پیشگویی دلالت معرفت نفس
بر معرفت رب متعال در حدیث
«من عرف نفسه فقد عرف ربه»

محمد مهدی نادری

مجمع علی حکمت اسلامی

۷۰

اسلامی
فلسفه ۱۹

مرقات؛ چگونگی دلالت معرفت نفس بر معرفت

رب متعال در حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه»

سرشناسه: نادری، محمد مهدی ۱۳۵۶-.

عنوان و نام پدیدآور: مرقات؛ چگونگی دلالت معرفت نفس بر معرفت رب
متعال در حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» محمد مهدی نادری؛ [برای]
مجمع عالی حکمت اسلامی.

مشخصات نشر: قم: انتشارات حکمت اسلامی، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۲۵۲ ص.

فروست: انتشارات حکمت اسلامی؛ ۷۰. فلسفه اسلامی؛ ۱۹.

شابک: ۳-۵۹-۸۳۵۹-۶۰۰-۹۷۸-۱۷۰۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابخانه.

یادداشت: نمایه.

عنوان دیگر: چگونگی دلالت معرفت نفس بر معرفت رب متعال در

حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه».

موضوع: خداشناسی (اسلام) -- فلسفه

خداشناسی (اسلام) -- احادیث -- نقد و تفسیر

خدا - اثبات

خودشناسی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

شناسه افزوده: مجمع عالی حکمت اسلامی

ردمبندی کنگره: BP21V/A

ردمبندی دیویی: ۲۹۷/۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۱۸۱۲

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

شناسنامه کتاب:

مؤلف:	چاپ:	سال نشر:	قیمت:
محمد مهدی نادری	بوستان کتاب	زمستان ۱۴۰۲	۱/۷۰۰/۰۰۰ ریال
نوبت چاپ:	یراژ:	نسخه:	اول

عضای شورای کتاب:

اساتید محترم حجج اسلام والمسلمین آقابان: حمید پارسائیان، محمد جعفری، محمدعلی عزالدین رضائیان، حسن رضائی،
علی عباسی، یارعلی کرد فیروزجایی، مجتبی مصباح، حسن معلمی و علی نهاوندی

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

امور نشر:	ویراستار:	نماه‌ساز:	حروف‌نگار و صفحه‌آرا:
حسین اویسی	سلیمان محمودی مقدم	محمود حسن‌زاده	حسن محسنی
توزیع و بازاریابی:	فروشگاه نشر:		
عباس پریمی	مجتبی پرهیزکار		

محمدباقر خراسانی - مدیر مسئول

تمامی حقوق نشر مکتوب و دیجیتال اثر متعلق به انتشارات حکمت اسلامی است.

آدرس دفتر مرکزی: قم، خیابان ۱۹ دی، کوچه ۱۰، کوچه ۲، مجمع عالی حکمت اسلامی

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۵۷۶۱۰. نمابر: ۳۷۷۲۱۰۰۴

آدرس فروشگاه: قم، بلوار معلم، مجتمع ناشران، واحد ۱۰۴. تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۵۸

www.hekmateislami.com info@hekmateislami.com
nashr@hekmateislami.com

** این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است **

۱۱		سخن ناشر
۱۳		مقدمه

www.ketab.ir

❖ فصل اول: مفاهیم و کلیات

۲۳		گفتار اول: مفاهیم
۲۳		۱. معرفت و علم
۲۳		الف) تعریف معرفت
۲۶		ب) تعریف علم
۲۸		ج) تفاوت معرفت و علم
۳۰		۲. نفس و روح
۳۰		الف) تعریف نفس
۳۳		ب) تعریف روح
۳۶		ج) تفاوت نفس و روح
۳۷		۳. ربّ و ربوبیت
۳۷		الف) تعریف ربّ

۳۹	(ب) تعریف ربوبیت
۴۰	گفتار دوم: کلیات
۴۰	۱. حدیث معرفت
۴۱	الف) بررسی سند حدیث
۴۵	ب) بررسی متنی حدیث
۵۳	ج) بررسی دلالتی حدیث
۵۵	جمع‌بندی
۵۶	۲. امکان یا عدم امکان شناخت نفس
۵۶	الف) نظریه استحاله شناخت نفس
۵۸	ب) نظریه امکان شناخت نفس
۶۱	۳. شناخت خدا و راه‌های آن
۶۱	الف) امکان شناخت خدا
۶۵	ب) راه‌های شناخت خدا

❧ فصل دوم: علاقه استحاله

(دلالت استحاله شناخت نفس بر استحاله شناخت خدا)

۷۳	۱. تبیین نظریه دلالت استحاله شناخت نفس بر استحاله شناخت خدا
۷۴	بیان استدلال
۷۴	(۱) استدلال عقلی
۷۶	(۲) استدلال نقلی
۷۸	۲. بررسی و ارزیابی نظریه
۷۸	روح از عالم امر
۷۸	(۱) امتناع شناخت ذات
۷۹	(۲) امتناع به معنای دشواری معرفت
۸۰	(۳) امتناع معرفت تفصیلی
۸۰	(۴) امتناع معرفت نظری حصولی

۸۰ (۵) امتناع نسبی

۸۳ فصل سوم: علاقه علم

۸۵ ۱. دلالت علم احاطی نفس به بدن بر علم احاطی خدا به غیر

۸۵ الف) علم احاطی نفس به بدن

۸۶ دلایل علم احاطی نفس به بدن

۸۶ (۱) شواهد تجربی

۸۷ (۲) دلیل فلسفی

۸۷ اشراق و اشراف نفس: (نورانی بودن ذات نفس و تسلط نفس بر بدن)

۸۸ ب) علم احاطی خدا به غیر

۸۹ دلایل علم احاطی خدا به غیر

۸۹ (۱) دلیل نقلی

۹۰ (۲) دلیل عقلی

۹۴ ۲. دلالت علم نفس به جزئیات بر علم خدا به جزئیات متغیره

۹۴ الف) علم نفس به جزئیات

۹۵ (۱) وجدان

۹۵ (۲) علم به کلیات مسبوق به علم به جزئیات

۹۶ ب) علم خدا به جزئیات متغیره

۹۹ دلایل وجود علم خداوند به جزئیات

۹۹ (۱) دلیل قرآنی

۱۰۰ (۲) دلیل روایی

۱۰۴ ۳. دلالت ادراک مُدرکات توسط نفس با ابزار بر ادراک مُدرکات بدون ابزار توسط خدا

۱۰۴ الف) ادراک مدرکات توسط نفس با ابزار

۱۰۵ دلایل نیاز نفس به ابزار یا قوا

۱۰۵ (۱) تجرّد ذات نفس و مادیت افعالش

۱۰۶ (۲) تنزل وجودی نفس

- ۱۰۷ (ب) ادراک مدرکات بدون ابزار توسط خدا
۴. دلالت عینیت علم نفس (به صُور علمی مثالی) با قدرت بر عینیت علم خدا به ماسوا با قدرت ۱۰۹
- الف) عینیت علم نفس (به صُور علمی مثالی) با قدرت ۱۰۹
- ب) عینیت علم خدا به ماسوا با قدرت ۱۱۰

❖ فصل چهارم: علاقه ربوبیت

(دلالت شناخت ربوبیت تدبیری نفس بر ربوبیت تدبیری خدا)

۱. دلالت واحد بودن نفس در تدبیر بدن بر واحد بودن خدا در تدبیر عالم ۱۱۷
- الف) واحد بودن نفس در تدبیر بدن ۱۱۷
- ب) واحد بودن خدا در تدبیر عالم ۱۲۰
- ۱) دلایل نقلی ۱۲۰
- ۲) دلایل عقلی ۱۲۲
۲. دلالت تدبیر نفس به وسیله قوا بر تدبیر خدا به وسیله اُسماء و صفات ۱۲۷
- الف) تدبیر نفس به وسیله قوا ۱۲۷
- ب) تدبیر خدا به وسیله اُسماء و صفات ۱۲۸
۳. دلالت تدبیر اختیاری بدن توسط نفس بر موجب نبودن خدا در تدبیر عالم ۱۲۹
- الف) تدبیر اختیاری بدن توسط نفس ۱۲۹
- ب) موجب نبودن خدا در تدبیر عالم ۱۳۱

❖ فصل پنجم: علاقه تضاد

(دلالت صفات نقصِ نفس بر صفات کمال خدا)

۱. دلالت حدوث نفس بر قدم حق تعالی ۱۳۵
- الف) حدوث نفس ۱۳۵
- ب) قدم حق تعالی ۱۴۰
۲. دلالت ضعف و عجز نفس بر قوّه و قدرت حق تعالی ۱۴۲
- الف) ضعف و عجز نفس ۱۴۲
- ب) قوّه و قدرت حق تعالی ۱۴۵

۱۴۸	۳. دلالت فقر نفس بر غنای حق تعالی
۱۴۸	الف) فقر نفس
۱۵۱	ب) غنای حق تعالی
۱۵۴	۴. دلالت لذت و ألم داشتن نفس بر عدم لذت و ألم در حق تعالی به خاطر تنزه از مزاج
۱۵۴	الف) تعریف لذت و ألم
۱۵۵	ب) لذت و ألم داشتن نفس
۱۵۷	ج) عدم لذت و ألم در حق تعالی
۱۵۷	۱) لذت و ألم حسی
۱۵۸	۲) لذت و ألم عقلی

فصل ششم: علاقه مشابَهت

۱۶۱	دلالات صفات کمالِ نفس بر صفات کمالِ حق تعالی
۱۶۳	۱. دلالت مجرد بودن نفس بر مجرد بودن حق تعالی
۱۶۳	تجرد نفس
۱۶۵	۱) دلیل عقلی
۱۶۶	۲) دلیل نقلی
۱۶۹	۲. دلالت هدفمند بودن افعال نفس بر هدفمند بودن افعال حق تعالی
۱۶۹	الف) هدفمند بودن افعال انسان
۱۷۱	ب) هدفمند بودن افعال حق تعالی
۱۷۵	۳. دلالت قیام صدوری بدن به نفس بر قیام صدوری ماسوا به حق تعالی
۱۷۵	الف) قیام صدوری بدن به نفس
۱۸۰	ب) قیام صدوری عالم به خداوند متعال
۱۸۳	۴. دلالت اراده و کراهت داشتن نفس بر مرید و کاره بودن حق تعالی
۱۸۳	الف) اراده و کراهت داشتن نفس
۱۸۶	ب) مرید و کاره بودن خداوند
۱۹۰	۵. دلالت عمل نفس بر اساس شاکله خود بر عمل خداوند بر اساس شاکله خویش
۱۹۰	الف) عمل نفس بر اساس شاکله خود

- ۱۹۲..... (ب) عمل خداوند بر اساس شاکله (کمالات ذاتی) خویش
- ۱۹۴..... ۶. دلالت تولید نفس بر خلق ازواج بر نظام موزون حق تعالی
- ۱۹۴..... الف) تولید نفس یا توانایی نفس بر خلق
- ۱۹۵..... (ب) خلق ازواج در نظام موزون حق تعالی
- ۱۹۸..... ۷. دلالت ثنای مدبّر انسان توسط ظاهر صورت انسان، بر ثنای حق تعالی توسط عالم
- ۱۹۸..... الف) ثناگو بودن ظاهر صورت انسان، مدبّر خود را
- ۱۹۹..... (ب) ثناگو بودن عالم، حق تعالی را
- ۲۰۱..... ۸. دلالت نسبت تساوی نفس به همه نقاط بدن بر نسبت تساوی خداوند به همه ممکنات
- ۲۰۱..... الف) نسبت تساوی نفس به همه نقاط بدن
- ۲۰۳..... (ب) نسبت تساوی خداوند به همه ممکنات
- ۲۰۷..... خاتمه: جمع بندی و نتیجه گیری

◀ نمایه ها

- ۲۱۱..... نمایه آیات
- ۲۱۶..... نمایه روایات
- ۲۱۸..... نمایه اعلام
- ۲۲۰..... نمایه موضوعی

◀ کتابنامه

۲۲۷.....

سخن ناشر

انتشارات حکمت اسلامی از آغوش پژوهش‌های فعالیت، تلاش خود را بر نشر آثار و احیاء تراث علوم عقلی اسلامی قرار داد تا علم احیاء، تصحیح و نشر، گامی در جهت گسترش مبانی حکمت اسلامی و توسعه عقلانیت را جامعه بردارد و ظرفیت و توانمندی حکمت اسلامی را نسبت به جریان‌های رقیب، به اصحاب علم و دانش تبیین و بشناساند.

اثر پیش رو با عنوان **مراقات؛ چگونگی دلالت معرفت نفس بر معرفت ربّ متعال** در حدیث «**من عرف نفسه فقد عرف ربه**» اثر فاضل ارجمند جناب آقای محمد مهدی نادری می‌باشد که از سوی انتشارات حکمت اسلامی وابسته به مجمع عالی حکمت اسلامی آماده، منتشر و در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت.

نویسنده در این اثر نسبت میان معرفت نفس و خدا را بر اساس حدیث معرفت مورد بررسی و کنکاش قرار داده است تا در سایه بررسی و مقایسه نظرات به این نتیجه برسد که بین شناخت نفس و شناخت خدای متعال پیوند محکم و رابطه‌ای مستقیم وجود دارد.

انتشارات حکمت اسلامی با نشر این اثر لازم می‌داند از همکاری و مساعدت نویسنده محترم جناب آقای محمد مهدی نادری تقدیر و تشکر داشته باشد. همچنین از

همراهی ارزیابان محترم این اثر حجج اسلام والمسلمین جناب آقایان عبدالمجید زهادت و محمد رضاپور و از اعضای معزز و محترم شورای کتاب مجمع عالی حکمت اسلامی و از همکاران عزیز و ساعی مان در بخش های مختلف اجرایی مجمع عالی حکمت اسلامی که با جدیت در پذیرش، ارزیابی، آماده سازی و نشر این اثر همت و تلاش داشتند، نهایت سپاسگزاری را داشته باشیم.

انتشارات حکمت اسلامی وابسته به مجمع عالی حکمت اسلامی، با احیاء و نشر آثار حکمی و علوم عقلی اسلامی در این مسیر است تا ظرفیت های فراوان حکمت و حکمای اسلامی را تبیین و با معرفی آن به جامعه علمی بتواند گامی مؤثر در شکوفایی مباحث عقلی بردارد. ما معتقدیم علوم عقلی اسلامی و آثار فاخر حکمای اسلامی ظرفیت بی شماری دارد که در صورت شناسایی، تبیین و معرفی می تواند عطش علمی علاقه مندان و حکمت پژوهان را سیراب سازد.

کماکان در جهت نیل به اهداف عالیه مجمع عالی حکمت اسلامی، محتاج دعای خیر اساتید و چشم به راه نقطه نظرات عالمانه حکمت پژوهان عزیز می باشیم.

محمدباقر خراسانی

مدیر مسئول انتشارات حکمت اسلامی

زمستان ۱۴۰۲